УДК 81'271(045)

О.Є.Бугайов

СИСТЕМАТИЗОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПОЯСНЕННЯ ПРАВИЛ ВЖИВАННЯ АРТИКЛІВ

Стаття присвячена питанню викладання англійської мови на підготовчих курсах, яке ставить за мету успішне проходження слухачами зовнішнього незалежного оцінювання. Пропонується підхід до пояснення правил вживання артиклів на основі систематизації іменників. Розглядається практичне застосування даного підходу на прикладі вживання артиклів із загальними назвами.

Приєднання української системи вищої освіти до Болонського процесу зумовило проведення певних реформ в роботі освітянської галузі нашої країні, які вплинули на різні сфери діяльності вищих навчальних закладів, істотно змінивши як організацію навчання у самих вишах (реформування структури навчальних закладів, запровадження кредитно-модульної системи навчання тощо), так і правила прийому до них. Останні передбачають перехід від традиційних вступних іспитів, організація і проведення яких здійснювалася вишами до системи зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), яке в різних формах існує в багатьох країнах світу вже протягом тривалого часу.

Українська система освіти лише третій рік живе в умовах ЗНО, і її досвід у цьому плані, звичайно, не можна вважати багатим. Але навіть цей досвід дозволяє стверджувати, що безперечною перевагою нової системи вступу є її об'єктивність, оскільки ЗНО, яке відбувається одночасно за однаковими для всіх учасників завданнями ставить усіх претендентів на вступ до вищих навчальних закладах у рівні умови, а форми та умови проведення ЗНО спрямовані на запобігання впливу будь-яких сторонніх або суб'єктивних факторів на оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів. Саме це й сприяло широкій суспільній легітимації ЗНО попри відсутність – сподіваємось, тимчасову – його належного законодавчого оформлення. Так, за даними соціологів до зовнішнього незалежного оцінювання позитивно ставляться до 72% мешканців України [1].

Сьогодні ЗНО є найактуальнішою проблемою випускників шкіл, перед якими постає питання вступу до вищого навчального закладу. Але оскільки вдале проходження процедури ЗНО надає можливість отримати освіту в обраному вищому навчальному закладі і здобути омріяну професію, абітурієнт має володіти достатніми навичками, знаннями та вміннями задля успішного розв'язання цієї проблеми.

Іноземній мові не судилося бути піонером у новій системі вступу до ВНЗ, але з 2009 року і для цього предмета також стало обов'язковим ЗНО, для успішного проходження якого потрібно підходити з надійним багажем знань та вмінням їх ефективно застосовувати на практиці.

Програма підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови, яка розроблена Українським центром оцінювання якості освіти при Міністерстві освіти і науки України передбачає перевірку рівня навчальних досягнень абітурієнта шляхом виконання ним завдань, які охоплюють такі види мовленнєвої діяльності, як читання та писемне мовлення. При цьому тестові завдання спрямовані на перевірку: сформованості рівня писемної мовленнєвої діяльності, лексико-граматичних навичок, ступенів засвоєння системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини, формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок, де важливим є уміння користуватися іноземною мовою як в усному, так і в писемному спілкуванні. А від учасників тестування очікують уміння правильно і відповідно до ситуації використовувати певні лексичні одиниці, включаючи ряд фразеологічних зворотів, розмовних фраз та ідіоматичних виразів; відповідних граматичних форм [2].

Оволодіння граматичним матеріалом у вивченні іноземних мов має надзвичайно важливе значення. Якщо людина, яка є носієм даної мови, потребує граматичних знань меншою мірою, оскільки її мовленнєві навички формуються природним шляхом, то у людини, яка вивчає іноземну мову, формування граматичних навичок, з огляду на брак іншомовного спілкування, є особливо важливим чинником, який може стати запорукою правильного користування мовою в тій чи іншій комунікативній ситуації. З цієї причини на підготовчих курсах при Інституті доуніверситетської підготовки ІДУ опрацювання граматичного матеріалу завжди

приділялася належна увага, всі види рубіжного контролю знань слухачів включали завдання з граматики. Не змінилося ставлення до цього питання й нині, після запровадження ЗНО, не зважаючи на те, що окремих завдань, які перевіряли би знання абітурієнтами граматичного матеріалу тести ЗНО не містять. Позитивна динаміка, яка показує суттєву різницю в рівнях мовної компетенції слухачів до і після навчання на курсах, повністю виправдовує такий підхід [1].

Як показує практика роботи підготовчих курсів, з-поміж інших граматичних питань правильне вживання артиклів є для слухачів особливо проблемним. Проявом цього найчастіше є переплутування артиклів – вживання означеного артикля замість неозначеного і навпаки. Також є поширеним явищем ігнорування артикля взагалі, або ж навпаки, вживання його там, де він є непотрібним. Обґрунтуванням при цьому часто бувають такі «аргументи», що інакше, тобто без артикля, речення «не звучить», або ж просто «про всяк випадок». Подібні проблеми можна певною мірою поясними відсутністю артиклів у рідній мові, що істотно ускладнює розуміння принципів їх вживання. З іншого боку, проблема поглиблюється недостатнім, на наш погляд, висвітленням цього питання у середній школі. Адже відомо, що у викладанні англійської мови даному питанню приділяється значно менше уваги, ніж деяким іншим питанням, таким, як наприклад, видо-часові форми дієслова.

Проблему застосування артиклів можна істотно полегшити, систематизувавши викладання даної теми, як це вже практикується на підготовчих курсах ІДП НАУ. Позаяк артиклі здебільшого позначають іменники, і правила їх вживання значною мірою залежать від виду іменника, то видається доцільним здійснювати вищевказану систематизацію, поклавши в її основу класифікацію англійських іменників.

Метою даної статті є спроба пояснити правила вживання англійських артиклів на основі класифікації іменників, що має сприяти кращому розумінню даного питання українськими слухачами. Для прикладу розглянуто застосування даної класифікації для аналізу використання артиклів із **загальними назвами.**

Артиклі зі злічуваними іменниками. Принципи застосування артиклів зі злічуваними іменниками досить добре викладені в [3]. Наведемо деякі з них.

I. **Неозначений артикль** зі злічуваним іменником слід вживати:

1) в разі його першого згадування:

I've got **a** dog.

I saw **an** interesting film yesterday.

2) в предикативі, який не містить обмежувального означення:

This man is **a** doctor.

London is **a** city.

Ukraine is **a** European country.

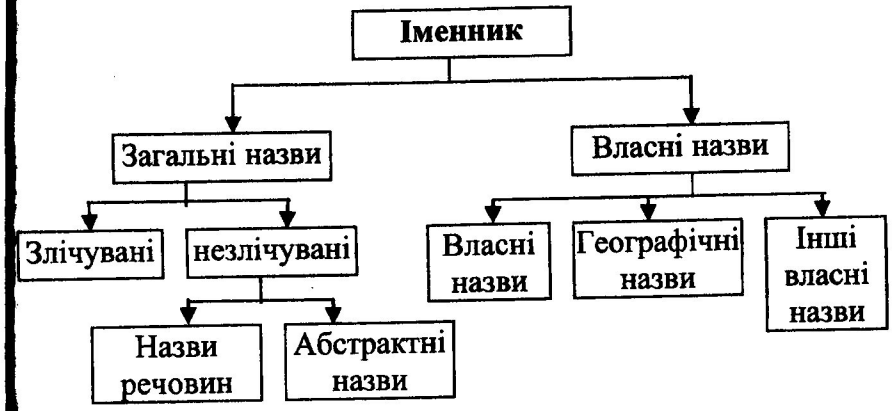

3) після зворотів *there+be, there used to be*:

There is **a** beautiful picture on the wall.

There was **a** young lady of Niger.

There used to be **a** library in this building.

There will be **a** new cinema in this street.

4) у прикладках:

The report was made by Steve Watson, **a** student of our university.

5) якщо даний іменник позначається словами *quite, rather, such, what* (останнє стосується окличного речення):

He is quite **a** child.

That was rather **a** difficult problem.

I've never met such **a** kind person.

What **a** nice day!

6) якщо іменник позначається порядковим числівником, який не вказує послідовність, а має значення «ще один»:

She asked for **a** second cup of tea.

7) в значенні «всякий»:

A bear likes honey.

A child must play.

8) в значенні «один»:

You must take this medicine three times **a** day.

These apples cost five hryvnias **a** kilo.

9) в деяких сталих словосполученнях:

once upon **a** time; once in **a** blue moon; have **a** look; have **a** nap; have **a** snack; for **a** long time; go for **a** walk, be in **a** hurry; in **a** low (loud) voice; as **a** consequence; to **a** great extent; be at **a** loss; be in **a** fix.

II. **Означений артикль** зі злічуваним іменником слід вживати:

1) в разі його повторного згадування:

I saw an interesting film yesterday. **The** film was about wild animals.

2) в предикативі, який містить обмежувальне означення:

This man is **the** doctor that I told you about.

The walls of this room are painted green.

3) коли об'єкт є зрозумілим з контексту:

Pass me **the** salt, please.

Open **the** door, please.

4) якщо іменник позначається найвищим ступенем порівняння або порядковим числівником, який вказує послідовність:

He is **the** best student in his group.

June is **the** first month of summer.

5) якщо об'єкт, виражений даним іменником в світі є лише один:

the sun, **the** moon, **the** earth, **the** sky, **the** world.

6) якщо іменник позначається такими словами, як *only, same, very, right, left, wrong, main, principal* тощо, оскільки вказані слова так чи інакше виражають індивідуальність об'єкта, що позначається:

They live in **the** same house.

She lived at **the** very end of the street.

He was **the** only student who could give **the** right answer.

The village was on **the** left bank of the river.

She dialed **the** wrong number.

The main thing was to get there in time.

7) якщо даний іменник вживається в узагальнюючому значеннями:

The tiger is a cat-like animal.

The telephone was invented by Alexander Bell.

8) в деяких сталих словосполученнях:

go to **the** theatre/cinema, play **the** piano/violin, tell **the** truth, **the** other day, by **the** way, on **the** contrary, in **the** original, listen to **the** radio.

III. Іменник слід вживати **без артикля**:

1) у випадках, коли в однині перед ним вживається неозначений артикль:

London and Manchester are **v** English cities.

Ukraine and Poland are **v** European countries.

There are v beautiful pictures on the wall.

2) якщо перед іменником стоїть присвійний, вказівний або питальний займенник, а також займенники *some, any, no, each, every*:

my **v** brother, this **v** country, each **v** student, no **v** problem, some **v** people.

3) якщо іменник є звертанням:

What are you doing here, **v** boy?

4) з назвами днів тижня, місяців, пір року за відсутності обмежувального означення:

on **v** Sunday, in v May, in **v** winter.

5) якщо іменник позначається кількісним числівником, що стоїть після нього:

bus **v** 17, platform **v** 5, track v 2, berth **v** 7, page **v** 30, exercise **v** 24.

6) в деяких сталих словосполученнях:

by **v** train/car/plane/air, for **v** example, by **v** mistake, by **v** definition, by **v** chance, at **v** night, at **v** noon, at **v** sunrise/sunset, take **v** place, go to **v** school, go to **v** bed, at **v** work, at **v** home, from **v** time to time, from **v** left to right, play **v** tennis/football, watch **v** TV, read in **v** translation.

Артикль з незлічуваними іменниками. До незлічуваних іменників належать назви речовин та абстрактні назви.

Назви речовин. Якщо назва речовини вживається в *загальному значенні*, то **артикль** перед нею **відсутній**:

I like **v** tea but my sister likes **v** coffee.

Vegetarians don't use **v** meat.

Якщо ж назва речовини вживається в *конкретному значенні*, то перед нею ставиться **означений артикль:**

The tea that I had this morning was very good.

Put **the** neat into the fridge.

Назва речовини вживається з **неозначеним артиклем**, якщо йдеться про *певний сорт* даної речовини:

Naftusia is **a** Ukrainian mineral water.

Beaujolais is **a** French wine.

Абстрактні назви. Як і у випадку з назвами речовин, абстрактна назва, що згадується в *загальному значенні*, вживається **без артикля:**

v Greediness is a bad feature.

v Beauty will save the world.

His eyes were filled with **v** fear.

Означений артикль ставиться перед абстрактною назвою, якщо вона вживається в *конкретному значенні*:

The greediness of his father was known to everyone in the village.

The beauty of this lake has always attracted tourists from all over the world.

Неозначений артикль перед абстрактною назвою ставиться:

1) якщо йдеться про *певний аспект* поняття, вираженого даною назвою:

There was **a** fear in his eyes that I had never seen before.

The village had **a** charm of its own.

2) якщо такою назвою є один з іменників: *pleasure, relief, disgrace, disappointment, shame, pity* у предикативі, а підметом є займенник *it*:

It's **a** pleasure to be driving such an excellent car.

It was **a** disappointment to learn that you had failed the exam.

Зазначені іменники також матимуть перед собою неозначений артикль після *what* в окличних реченнях:

What **a** shame you don't know this rule!

What **a** relief!

Список літератури

1. *Муранова Н.Н.* Особливості підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання при вищому навчальному закладі // Удосконалення механізму підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання в системі оцінки якості освіти: Матеріали IV міжрегіонального семінару, (Київ, 3 квітня, 2009 р.). – К.: Вид-во «НАУ-Друк», 2010. – С. 5-14.

2. *Програма* підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови (2009-2010 н.р.). – К. : Український центр оцінювання якості освіти при Міністерстві освіти і науки України.

3. *Верба Г.В.* Довідник з граматики англійської мови. / Г.В. Верба, Л.Г. Верба – Київ: «Логос», 2003. – 352 с.